

VOKIETIJOS LB VALDYBOS INFORMACIJOS

Informationsblatt der Litauischen Volksgemeinschaft in der Bundesrepublik Deutschland e.V.

Nr. 5/6 (422/423)

1984 rugsėjo 18

RUGSĖJIS - LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS MĖNUO

Laisvajame pasaulyje turime nemažai organizacijų, kurios daugiau ar mažiau sielojasi lietuviškais reikalais. Tie reikalai ypač rūpi Lietuvių bendruomenei. Jais gyvename ištikus metus. Tačiau rugsėjis, kai žmonės po atostogų vėl įsijungia į normalų gyvenimo ritmą, kai jaunimas grįžta į mokyklas, yra labiau tinkamas negu kiti mėnesiai susitelkti prie lietuviškų problemų.

JAV-bėse ir dar kai kuriuose kraštuose Lietuvių bendruomenė, nors ir labai svarbi, bet yra viena iš daugelio organizacijų. Kas kita Vokietijoje. Vokietijos lietuvių bendruomenė yra vienintelė bendrinė lietuvių organizacija, kurioje telpa visi tėvynainiai, nepaisant jų lyties, religijos, politinių pažiūrų ir kitų skirtumų. Drąsiai galima teigti, kad apie lietuvių bendruomenę sukasi visas šio krašto lietuviškasis gyvenimas. LB atstovauja visiems lietuviams Vak.Vokietijoje prie Federalinės vokiečių respublikos valdžios, gauna iš jos paramą. Ji turi savo atstovus ir prie visų Vokietijos kraštų (landų) vyriausybų.

Savo būstinei ir Vasario 16 gimnazijai Vokietijos LB 1953 įsigijo apie 5 ha Romuvos sodybą Hüttenfelde, kuri išaugo į milijoninės vertės turta. Lietuvių bendruomenės įkurta ir visą laiką globojama Vasario 16 gimnazija tapo visų laisvojo pasaulio lietuvių mokykla. Vokietijos LB įkurtas Lietuvių kultūros institutas tolydžio vystosi į rimtą lietuviškosios kultūros instituciją.

Kokia didelė svarba teikiama Lietuvių bendruomenei šiemet parodė tai, kad 31-je Europos lietuviškųjų studijų savaitėje Augsburgėje Lietuvių bendruomenės problemoms nagrinėti buvo paskirta ištisa diena - rugpjūčio 2. Tą dieną rytinę paskaitą apie Pasaulio lietuvių bendruomenės sąrangą ir problemas skaitė Vasario 16 gimnazijos absolventas, vėliau jos mokytojas ir reikalų vedėjas, dabar Lietuvių kultūros instituto vedėjas ir Vokietijos LB valdybos vicepirmininkas Vincas Bartusevičius, M.A. Savo paskaitoje jis nagrinėjo sąrangines ir praktiško pasireiškimo problemas, kurios šiandien vis dar jaudina LB, jos vadus, narius ir priešininkus.

Firmiausiai buvo atkreiptas dėmesys, jog dar ne visų yra suprasta Pasaulio lietuvių bendruomenės esmė, o diskusijose painiojami tiek skirtingi visuomeniniai reiškiniai, tiek jų organizaciniai pavidalai. LB visuotinum principas pasireiškia ne tuo, kad jai savaime priklauso visi lietuviai užsienyje, bet tuo, kad yra visų lietuvių organizacija, kuriai gali priklausyti visi, kurios veikla nukreipta į visus lietuvius ir kurios uždaviniai yra visuotini (bendri visiems).

Toliau buvo nagrinėjamos problemos, kurios išplaukia iš lietuviškos visuomenės keisto santykio su politika. Lietuviškos politinės partijos apribėjo savo pasireiškimą tik vienu iš galimų politinio darbo laukų: Lietuvos laisvinimu. Išeivijai pajungti sukurtas savo esme politinis junginys LB, bet jam politiškai tvarkytis draudžiama. Visi sutinka, kad politikai vietos LB nėra. Klausimas kaip tokiame globalinės apimties vienetė kaip LB gali vykti darbas, kaip gali kilti spontaniškos iniciatyvos iš visų narių be bendraminčių grupių, srovių ar partijų? Buvo konstatuota, jog susigrupavimų stoka Bendruomenėje ir perdėtas harmonijos ilgesys labai kliudo pilniau išvystyti reikiama ir galina veikla.

Toliau buvo nurodyta į lietuvių visuomenėje pergyvenamą legitimacijos krizę, kada vienas telkinys nepripažįsta teisės kitam šioki ar tokį darbą dirbti, kalbėti vienu ar kitu vardu. Paliesta ir VLIKO - PLB santykių eiga.

Galop buvo konstatuota, kad Lietuvių bendruomenei pakaitalo nėra ir kad ji bus tas vienas, kuris, kaip organizuota santalka, ilgiausiai išliks. Išliks tol, kol pajėgs lietuvišką kultūrą praturtinti savitu įnašu. Nes išeivija nėra nei gyvenamasis kraštas, nei "mažoji Lietuva" užsienyje, bet savas gyvenimo tipas su savais uždaviniais ir savais rezultatais, kuriuos taip reikia ir vertinti.

EUROPOS KRAŠTŲ LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS VADOVŲ SUVAŽIAVIMAS

Suvažiavimą popiet atidarė ir jam pirmininkavo jį ruošiančios Vokietijos LB valdybos vardu vicepirmininkas Vincas B a r t u s e v i č i u s , pasveikindamas dalyvius. Suvažiavimo eigą stebėjo ir daugelis Studijų savaitės dalyvių, tarp jų vysk.dr.A.Deksnyš, Lietuvos diplomatinės tarnybos narys ministeris dr.A.Gerutis, "Europos lietuvių" redaktorius V.Keiris ir kit.

Įvadiniame žodyje V.Bartusevičius siūlė pasvarstyti, kaip būtų galima šiuos suvažiavimus pravesti, kad jie atneštų kuo daugiau ir praktiškos naudos. Jis manė, kad suvažiavimuose būtų galima pirmiausiai apsvarstyti Pasaulio LB valdybos ir Europos kraštų LB bendro darbo galimybes. PLB valdyba galėtų pateikti konkrečius savo planus, paveikiai paremti Europos kraštų LB veiklą, o šios pareikšti savo norus. Bendrai būtų galima nutarti kas ir kaip iš to galima įgyvendinti. Antra, tokiose suvažiavimuose būtų galima aptarti eventualaus didesnio bendradarbiavimo galimybes tarp Europos kraštų Lietuvių bendruomenių.

Principinių diskusijų dėl suvažiavimų paskirties nebuvo. Pasaulio LB valdybos pirmininkas Kamantas, nevisai supratęs kas siūloma, teigė, jog suvažiavimai reikalingi ir naudingi ir kad niekas neabejoja jog taip yra. Susidarė išpūdis, kad didesnis bendradarbiavimas tarp Europos kraštų LB vargu ar bus galimas atsiekti. Jos silpnos ir spaudžiamos savų vargų. Vienintelė išimtis galėtų būti Vokietija ir Didž.Britanija, kurios būtų dar pajėgios bet kokiam bendram darbui. Reikėtų taip pat įtikinti Pasaulio LB valdybą, kad ji pateiktų savo koncepciją Europos kraštų LB atžvilgiu.

Pasaulio LB veiklą ir ateities planus apibūdino PLB valdybos pirmininkas inž. Vytautas K a m a n t a s . Pirmiausiai jis perdavė sveikinimus buvusių PLB valdybos pirmininkų dr. Songailos bei inž.Br.Nainio ir įteikė Lietuvių fondo 500 dolerių čekį šiai Lietuviškųjų studijų savaitei paremti.

Pasaulio lietuvių bendruomenė siekia tautiniu pagrindu sujungti visus lietuvius, atsidūrusius už Lietuvos ribų.

Bendrinę lietuvių organizaciją sukurti buvo stengiamasi JAV-bėse dar prieš karą ir nepriklausomoje Lietuvoje. 1935 Kaune buvo sušauktas I pasaulio lietuvių kongresas, įsteigęs Pasaulio lietuvių sąjungą. Tuoju po karo įsikūrė Vokietijos lietuvių tremtinių sąjunga, kuri 1949 persiorganizavo į Lietuvių bendruomenę pagal Lietuvių chartą, davusią pradžią Pasaulio lietuvių bendruomenei. Jos tikslas yra padėti pavergtai lietuvių tautai atgauti laisvę bei valstybinę nepriklausomybę, išlaikant tautinę gyvybę.

Pranešė PLB valdybos sąstatą ir jos narių pasiskirstymą pareigomis bei darbo sritimis. Jaunimo centre Čikagoje veikia raštinė, įsigijusi nuosavą kompiuterį. Vykdomi Pasaulio lietuvių seimo nutarimai bei planai. Teikiama įvairių kraštų lietuviams kultūrinė parama, ypač Pietų Amerikai. Nuo ateinančio rudens pradeda veikti Lituanistikos katedra Illinois universitete. Jos vedėju pakviestas lituanistas prof.dr.Vaškėlis (g.1924).

PLB valdyba pasitiki lietuvišku jaunimu ir remia jo veiklą. Kvietė Europos kraštų LB vadovus padėti savo jaunimui nuvykti ateinančiais metais į Pasaulio lietuvių jaunimo kongresą Australijoje.

PLB sudaro 19 kraštų lietuvių. PLB valdybos sąmata 1983 siekė apie 90.000 dolerių. 1984 sąmata bus gerokai sumažinta. LB veiklą remia Lietuvių fondas. PASAULIO LIETUVIS išaugo į modernų ir įdomų žurnalą su per 3.000 skaitytojų. Keletas jo numerių siunčiami ir į okupuotą Lietuvą.

Apie Pasaulio LB valdybos visuomeninę bei politinę veiklą painformavo jos vicepirmininkas ir Visuomeninių reikalų komisijos pirmininkas inž. Algimantas G e č y s . Suminėjo komisiją sudarančius asmenis. VI PLB seime pasirašytas VLIKO ir PLB pirmininkų susitarimas bendradarbiauti lygiateisiškumo principu. Sudarytos abiejų institucijų komisijos susitiko 1983 lapkričio 17 ir tarėsi 11 valandų. Šį rudenį pasitarimai bus tęsiami, siekiant sustartuoti bendradarbiavimo.

Ruošiamas 1941-44 vokiečių okupacijos Lietuvoje dokumentavimas ir jo paskelbimas anglų kalba. Rūpinamasi Lietuvos diplomatinės tarnybos testinumo klausimo išsprendimu. Bendra-

darbiaujama su BATUNu ir finansiškai jį paremiant. Daromos pastangos, kad 1983 sausio 13 Europos parlamento rezoliucija dėl Pabaltijo dekolonizavimo būtų svarstoma Jungtinėse Tautose. Mezgamį ryšiai su Afganistane ir nelaisvę iš sovietų armijos patekusiais lietuviais. Šveicarijos raudonojo kryžiaus žinioje esančiam Burbai, jei jis panorėtų pasilikti Vakaruose, bus pasiūlyta pagelba. Atsirado ir kitas lietuvis afganų nelaisvėje.

Pasaulio LB Valdybos įgaliotinė Austrijoje rašytoja Irena J o e r g - Naudžiūnaitė pastebėjo, kad Austrijoje lietuviškų telkinių nėra, todėl nėra jokios organizuotos veiklos. Neretai pasirodo iš Lietuvos keliautojų ar valdžios pareigūnų su įvairiais uždaviniais, bet jie ryšių vengia.

Prancūzijos lietuvių jaunimo sąjungos pirmininkė Jolanta V a i č a i t y t ė sakėsi, kad atvykusi į Augsburgą labai ištroškusi lietuviško žodžio. Paryžiuje kiekvieną penktadienį susirenka lietuviškas jaunimas, bet kalba prancūziškai, nes moka lietuviškai labai nedaug. Sunku pagrįsti reikalą būti lietuviu. Ir ji pati, tik porą mėnesių pabuvusi Lietuvoje, supratusi, kad yra prasmė būti lietuve. Jaunimas atlieka programas lietuvių renginiuose prancūzų kalba. Jieško ryšių su kitų kraštų lietuvių jaunimu.

Prancūzijos LB išsirinko naują valdybą. Dabar jos pirmininku yra dail. Žibuntas Mikšys. Nors statute įrašytas atsisakymas nuo politinės veiklos, bet to nepaisant, įvairiomis programomis teikiama gausi informacija apie Lietuvą ir jos dabartinę padėtį.

Privačia iniciatyva ruošiamasi 1985 pradžioje netoli Paryžiaus atidaryti Pabaltiečių namus bei kultūros centrą. Ir BATUNas numato atidaryti maždaug tuo pačiu laiku savo skyrių Paryžiuje, galbūt tuose pačiuose Pabaltiečių namuose.

Didž. Britanijos lietuvių sąjungos pirmininkas Jaras A l k i s pranešė, kad jo vadovaujama organizacija veikia politinio, kultūrinio, ekonominio darbo baruose. Politinio darbo komisija bendradarbiauja su European Liaison Group, Pabaltiečių ir kitomis organizacijomis. Rūpinamasi Lietuvos pasiuntinybės Londone tęstinumu.

Uoliai dirba ir kultūrinių reikalų komisija. Surengta šv. Kazimiero jubiliejaus minėjimas, gražiai prarastas vysk. Ant. Deksnio lankymasis, GINTARO koncertai. Jolanta Vaičaitytė padėjo Vasario 16 minėjimus surengti. Veikia NIDOS knygų klubas, jau išleides 108 knygas. Užsimota pagerinti spaustuve, laikraštėlių anglų kalba jaunimui LINES. Ruošiama loterija EUROPOS LIETUVIUI paremti. Bus stengiamasi užmegzti ryšius su Lietuvių kultūros institutu Vokietijoje. Teikiama finansinė parama jaunimui, kurio gretose yra besidominčių ir politinė veikla. Stiprūs skautai. Veikia trys lituanistinės mokyklos. Finansiškai tvirta Lietuvių namų bendrovė paveikiai remia lietuvišką veiklą.

Šveicarijos LB valdybos pirmininkas Narcizas P r i e l a i d a pateikė išsamią informaciją apie to krašto lietuvius. Iš viso yra apie 100 tautiečių, iš kurių 75 LB nariai. Vasario 16 atšvęsta kartu su latviais ir estais. Didelis nuostolis Šveicarijos lietuviams yra prof. dr. Juozo Ereto netekimas.

Pabėgėlių dienoje Žuriche š.m. birželio 23 lietuviams gražiai atstovavo J. Stasiulienės vadovaujama tautinių šokių grupė VILTIS. Ji šauniai pasirodė ir birželio 16 Luzernoje per tautinių grupių prisistatymą šv. Tėvui jo vizito Šveicarijoje metu. Ateinančiais metais "Viltis" švęs 25 metų sukaktį.

Dr. Gerutis turi gerus ryšius su Europos parlamento Strassbourge nariais. Jis lemiamai prisidėjo ir prie rezoliucijos apie Pabaltijo dekolonizavimą priėmimą. Pačiam pranešėjui su BATUNo įgaliojimais tenka kartu su latviais ir estais atstovauti pabaltiečiams kasmet vasario-kovo mėn. Ženevoje vykstančioje Žmogaus teisių konferencijoje. Palaikomi ryšiai su Šveicarijoje internutu iš Afganistano atgabentų sovietiniu karo belaisviu Rimu Burba. Apie jo apsisprendimą pasilikti Vakaruose ar grįžti į Sovietų Sąjungą bus laiku painformuota.

Dalykišką pranešimą apie Vokietijos LB veiklą pateikė to krašto LB valdybos sekretorė mokyt. Marija Š m i t t e n ė. Vak. Vokietijoje priskaitoma per 10.000 lietuvių, iš kurių apie 1.000 yra pilnateisiai LB nariai. Veikia 29 LB apylinkės, 1 vargo mokykla ir dar viena numatyta įsteigti šį rudenį. Kasmet suruošiamas centrinis Vasario 16 minėjimas Hüttenfelde (LB apylinkės ruošia savo minėjimus), LB Tarybos narių suvažiavimas. LB darbuotojų suvažiavimas, vaikų vasaros stovykla. Veikia fondas sovietų persekiojamiems lietuviams paremti. Paveikiai remiamas Lietuvių kultūros institutas, Europos lietuviškųjų studijų savaitės Vokietijoje (šiemet suteikta 3.000 DM parama). Leidžiamas INFORMACIJŲ biuletenis, steigiamas centras vokiečiams informuoti. Sudaryta komisija nuo gaisro nukentėjusiais Romuvos piliai atstatyti ir jai panaudoti. Vokietijos LB veiklą plačiai nušviečia INFORMACIJŲ biuletenis, siuntinėjamas visų Europos kraštų LB vadovams.

Su Vasario 16 gimnazijos padėtimi supažindino jos direktorius Andrius Š m i t a s , pastebėdamas, kad rugsėjis pasirodys gimnazijos metraštis, kuriame bus plati informacija. Bus pastatytas naujas berniukų bendrabutis už 3,5 milijonų DM ir atremontuota apdegusi pilis. Pamokos laikinai vyks patogiuose barakuose, kurie bus pastatyti iki mokslo metų pradžios. Finansinė padėtis nebloga dėka gausių lietuvių aukų. Nuo 1985 sausio 1 mokytojų algos bus sulygintos su vokiečių gimnazijose mokamomis algomis. Gerokai padidės mokinių skaičius. Mokytojų pakanka. 2/3 pamokų dėsto lietuviai mokytojai. Gimnazija turi tautinių šokių grupę, chorą, orkestrą, veikia meno ir dramos būreliai, ateitininkai ir skautai. Geri santykiai su vokiečių parlamentarais ir valdžios pareigūnais. Hessenas daugiau rūpinasi gimnazija, negu kad rūpinosi Baden-Württembergas.

Lietuvių kultūros instituto vedėjas mokytojas Vincas B a r t u s e v i č i u s , M.A., pasidžiaugė, kad LKI patalpos nebuvo Romuvos pilies gaisro paliestos. Dabar jose jau sutelkta apie 4.000 knygų: dr.Jono Griniaus biblioteka, dalis dr.A.Geručio (apie 1.000) ir kit. Dipl.bibliotekininkas A.Hermanas jas dabar kataloguoja. Kataloginės kortelės įtraukiamos į Heidelbergo universiteto kartoteką, Herderio institutą Marburge, Valstybės biblioteką Berlyne. Tai suteikia galimybę užmegzti santykius. Archyve telkiamos LB apylinkių bylos ir kita istorinė medžiaga.

1981-83 išleisti 5 leidiniai, vienas vokiečių kalba. Kiekvienais metais suruošiama po suvažiavimą, kuriuose skaito paskaitas ne tik lietuviai, bet lituanistika besidomį ir kitų tautybių mokslininkai. Finansiniai ištekliai kuklūs - daugiausia narių aukos. Visas darbas atliekamas be atlyginimo. Tačiau veikla plečiama, perspektyvos gražios. Atstačius pilį, LKI gaus joje pakankamai ir gerų patalpų.

Po pranešimų vyko pasikeitimas nuomonėmis ir pasiūlymais. V.Kamantas džiaugėsi gavęs vertingų informacijų apie Europos lietuvių veiklą ir patyręs jų nuomonių įvairiais klausimais. Prašė remti lietuvių ir bendrus pabaltiečių jaunimo renginius, "Europos lietuvių" bei "Pasaulio lietuvių". Priimti nutarimai neturėtų būti padėti į stalčius, bet skelbiami ir vykdomi. Priminė ankstyvesnę Pasaulio LB valdybos įgaliojimą kiekvieno krašto LB valdybai, kai atsiranda reikalas, kalbėti ir PLB valdybos, t.y. viso pasaulio lietuvių vardu.

Alg.Gečys siūlė stiprinti informaciją kitataučiams. JAV-bėse lenkai pradėjo vaju dėl Jaltos susitarimų panaikinimo. Pasaulio LB valdyba, vykdydama VI PLB seimo nutarimą, neketina prie šio vaju prisidėti. Be to, PLB valdyba pageidauja, kad VLIKas santykiuotų su kraštų LB vadovybėmis per Pasaulio LB valdybą.

J.Alkis prikišo PLB valdybai, kad ji, sutelkusi visą dėmesį į Pietų Ameriką, apleido Europą. NIDA ketina išleisti grožinės liet.literatūros metraštį ir prašo Lietuvių kultūros instituto bei PLB valdybos paramos. Didž.Britanijos LS, paremdama JAV-bių parlamentarų siūlymą, paprašė taikos premiją skirti Viktorui Petkui. A.Gečys siūlė ir kitų kraštų lietuviams tą akciją paremti.

Dr.Gerutis nusiskundė, kad per daug veiklių lietuvių išemigravo iš Europos į JAV-bes, nukriausdami tėvynės žemyną. Atkreipė dėmesį, jog šiame suvažiavime trūksta Švedijos lietuvių atstovo, nors ten lietuviai dar nėra išmirę ir nevisi nutaute. Vokietijoje pabaltiečių organizacijose lietuviai menčiau atstovaujami, negu latviai ir estai. Klausė, ar gi nebeturime tautiečių, kurie ryžtųsi paveikiau įsijungti į PANEUROPA UNION gretas. Veiklos sąlygos palankios. Pasigenda lietuvių ir tokios mums palankios institucijos kaip Glaube in der II.Welt bei Kuratorium der Geistigen Freiheit Šveicarijoje, Internationale Gesellschaft für Menschenrechte Vokietijoje ir pan. A.Gečys pastebėjo, kad jeigu kliūtys dalyvauti tose institucijose yra finansinio pobūdžio, tai PLB valdyba sutiktų prisidėti prie jų pašalinimo. Dr.J.Norkaitis manė, kad Europos lietuvių inteligentinės pajėgos ribotos, tad reiktų jas nukreipti tik į svarbiausias organizacijas.

----- xXx -----

B a i s u s i s B i r ž e l i s

Vokietijos lietuviai kasmet prisimena masių pabaltiečių trėmimų į Sibirą metines. Šiomet daugiausia minėjimų suruošė kun.dekanas Vaclovas Š a r k a .

Birželio 3 Lebenstede jis aukojo šv.mišias už į Sibirą išvežtus tautiečius. Po pamaldų parapijos salėje pasidalinta prisiminimais prie puoduko kavos ir suneštinių užkandžių.

Tą patį sekmadienį pavakary Hannover su vietos lietuviiais kun.Šarka meldėsi už Sibiro

tremtinius. Gulaguose kentėję tautiečiai papasakojo pergyvenimus komunizmo sukurtame pragare ir nužmogintųjų solidarumą.

Hamburge Baisųjų Birželį paminėjo birželio 9 visi pabaltiečiai kartu ekumeninėmis pamaldomis Sv.Petro bažnyčioje. Jas laikė du protestantų ir vienas katalikų kunigas. Pamokslą pasakė iš Lietuvos kilęs vokiečių kun.K.Felgendreheris. Jis ir maldas pakaitomis su kun.Šarka bei kun.Jan Kaljurandu kalbėjo. J.S. Bacho ir kitų kompozitorių kūrinius atliko vargoninkas Eberhard Lauer. Buvo giedamos vokiškos giesmės.

Geesthachto lietuviai prisiminė Sibiro kankinius birželio 11 pabaltiečių kapinėse. Kun. V. Šarka sukalbėjo maldą ir su tautiečiais sugiedojo giesmę bei Lietuvos himną. Lietuvių kapai buvo papuošti šviežiomis gėlėmis.

Baisiojo Birželio minėjimas Lübecke jau tapo bendra pabaltiečių tradicija. Kaip kiekvienais metais, taip ir šiemet, po pamaldų lietuviai, latviai ir estai, nešini vainikais, nužygiavo į miesto kapines. Iškilmės vyko prie bendro lietuvių paminklo. Kalbą pasakė VLB Lübecko apylinkės pirmininkas Pranas Kotkis ir sukalbėjo maldą. Visi sugiedojo Lietuvos himną. Lietuviai, aplankę savų tautiečių kapus, susirinko artimiausioje svetainėje atsigalvinti kava ir pabendrauti.

Bremene Sibiro tremtinius savo pamoksle priminė kun.dek.V.Šarka birželio 16. Po pamaldų Šv. Ūrsulės parapijos salėje buvo švenčiama vasaros šventė. Pradėjo LB apylinkės pirmininkas Br.Skruodys, pasidžiaugdamas pagausėjusiu tautiečių dalyvavimu ir pagyvėjusia veikla. Kun. V.Šarka ragino daugiau informuoti vokiečius apie padėtį tėvynėje. Vaišinant suneštiniais valgiais, buvo deklamuojama, dainuojama ir šokama. Į renginį atsilankė svečių iš Kanados, JAV-bių, Lenkijos ir Lietuvos.

Neustadto (Holst.) lietuviai meldėsi už Sibiro tremtinius per kun.V.Šarkos atnašaujamas šv.mišias birželio 24. Tarp besimeldžiančių buvo ir Sibiro vargus kentėjusių lietuvių.

Baisųjų Birželį nuotaikiai paminėjo ir Vasario 16 gimnazija birželio 14. Susikaupimas buvo numatytas tuoj po vakarienės prie lietuviško kryžiaus. Kadangi lijo, reikėjo jieškoti pastogės. Susitelkta valgyklos salėje. Uždegtos žvakutės.

Apie prieš 43 metus vykdytus trėmimus papasakojo direktorius A. Š m i t a s. Kai okupantas pradėjo masinį mūsų tautos naikinimą, kalbėtojas dar nebuvo gimęs, tačiau, būdamas istorikas, yra nuodugniai susipažinęs su anuometiniais įvykiais ir vaizdžiai juos nušvietė jauniesiems klausytojams. Mokyt.A.Paltino prie pianino vadovaujami, visi sugiedojo muz.J.Strolios komponuotą P.Jurkaus giesmę Parveski, Viešpatie. Po mokyt.Br.Lipšienės paaiškinamo žodžio iš Sibiro tremtinių lietuvių maldaknygės maldas skaitė ji pati, Markus Lipas, Darius Sužiedėlis ir Monika Gaižauskaitė. Po Gabijos Diavaraitės padeklamuoto eilėraščio Danutė Baltutytė raiškiai skaitė ištraukas iš kun.dr.J.Prunskio knygos Lietuviai Sibire. Visi sukalbėjo Viešpaties maldą. Iš magnetofono išklaudyta Sibiro tremtinio parašyta daina (muziką pritaikė Šalčiai). Po Monikos Gaižauskaitės deklamacijos visi giedojo Maironio Apsaugok, Aukščiausias. Keletas mokinių perskaitė maldavimus. Poros valandų susikaupimas baigtas Maironio Lietuva brangi.

L ū b e c k

Šio hanzos uostamiesčio lietuviai buvo pasiruošę vykti į Vasario 16 gimnazijos ruošiamas J o n i n e s . Po gaisro atšaukus jų rengimą Hüttenfelde, lūbekiškiai su savo svečiais atšventė jas netoli Bad Schwartau esančio Gross Parin kaimo svetainėje Zur Ulme. Didžiuliame kieme sukurtas laužas, prie kurio buvo šokama ir dainuojama visą naktį. Apie Jonines kalbėjo kun.dek.V.Šarka, o mokyt.Elena Tesnau paaiškino lietuviškus Joninių papročius. Iš suneštinių valgių paruoštos šaunios vaisės. Susilaukta svečių iš Hamburgo, Kylio, Salzgitterio, Lenkijos, Švedijos ir kitur.

S c h w e t z i n g e n - K e t s c h

Šio. liepos 8-tą Ketscho katal. parapijos bažnyčioje šv.mišias aukojo ir turiningą pamokslą pasakė tėv. Alf. Bernatonis. Po pamaldų Gamtos draugų svetainėje įvyko visuotinis narių susirinkimas, kurį atidarė LB apylinkės pirmininkas Jonas Vitkus.

Ilgesnį sveikinimo žodį tarė ir Vasario 16 gimnazijos padėtį po gaisro apibūdino Kuratorijos valdybos pirmininkas tėv. Alf. Bernatonis. Susirinkimui praversti pakviesti Algis Vitkus ir Vilius Kurcas. LB apylinkės darbus ir kasos stovį apžvelgė pirmininkas J. Vitkus. Į naują Schwetztingeno LB apylinkės valdybą išrinkti ir dar tą pačią dieną taip pasiskirstė pareigomis:

pirmininkas Jonas Vitkus, sekretorius Jonas Stuknys ir išdininkas Kazys Bendoraitis. Kontrolės komisija sudaryta iš Algio Vitkaus ir Viliaus Kurco.

Po rinkimų aptarti įvairūs klausimai ir dar pora valandų pabendrauta.

V a i k ų v a s a r o s s t o v y k l a

Šiemet vyko Romuvoje dvi savaites - nuo liepos 21 iki rugpjūčio 5. Kadangi vasaros atostogų įvairių Vokietijos kraštų (landų) mokyklose buvo labai nevienodu laiku, tai susirinko tik 13 stovyklautojų iš įvairių vietų - iš Berlyno, Lūneburgo ir kitur, ir net iš JAV-bių. Vadovavo du Vasario 16 gimnazijos absolventai: stud.Lidija Kairytė ir stud.Antanas Žaliukas.

Oras pasitaikė palankus, tai retą dieną nevažiuota maudytis. Ir kitų pramogų netruko. Vieną dieną surengta vakarienė su skrudinamomis dešrelėmis ir atgaiva lauke, kitą vakarą suorganizuota iškyla į mišką susipažinti su vaiduokliais ir kitais naktiniais miško slėpiniais. Liepos 31 aplankyta Heidelbergo pilis ir kitos to miesto įžymybės, o taip pat Vasario 16 gimnazijos mokytojas Aloyzas Weigelis, kuris visus maloniai priėmė ir šauniai pavaišino. Pačioje Romuvoje surengta pora laužų su dainomis, šokiais ir sąmojingais vaidinimais. Daug sportuota. Ir kas svarbiausia - visiškai nemokantieji lietuviškai kasdien išmoko bent po porą lietuviškų žodžių ir dainų. Per porą savaitių stovyklautojai taip susigyveno su savo vadovais ir tarpusavy, kad liūdnamis veidais išvažinėjo namo.

----- xXx -----

V A S A R I O 1 6 G I M N A Z I J O J

1 9 8 4 - 8 5 m o k s l o m e t ų p r a d ž i a

Po vasaros atostogų senieji mokiniai pradėjo rinktis pora dienų anksčiau nustatyto laiko. Jie padėjo paruošti buvusius klasių kambarius mokiniams gyventi. Reikėjo iš pilies išnešti bei nuvalyti dar naudojimui tinkamus baldus ir paskirstyti po kambarius. Tuo pat metu atgabentos naujos spintos ir lovos. Darbas Romuvoje virte virė.

Antanas Šiugždinis, senj., su talkininkais Vitu Grigučiu ir Petru Gavienu, atvykusiais iš Punksko, nudažė naują baraką ir tuoj pat buvusių sandėlių patalpose įrenginėjo keletą kambarių dar porai klasių. Grigučio duktė Violeta, Punksko lietuvių licejaus abiturientė, su mokyt.Brone Lipšiene skubiai tvarkė nuo gaisro išgelbėtą dalį gimnazijos bibliotekos, kad, prasidėjus mokslui, visi tuoj pat gautų reikiamas knygas. Direktorius Andrius Šmitas su naujuoju pavaduotoju, atvykusiū net pora savaitių anksčiau, sudarinėjo mokinių sąrašus, žiūrėdami kur ir kaip juos apgyvendinti, ir pamokų tvarkaraščius. Nuolat skambėjo telefonas. Po atostogų grįžtantieji, ypač naujai atvykstantieji prašėsi parvežami į Romuvą. Ūkio vedėja E.Lucienė nespėjo važinėti į Frankfurto aerodromą, į Mannheimo, Weinheimo ir Heppenheimo gelež.stotis.Lyg tyčia laiku negalėjo atvykti naujoji mergaičių bendrabučio vedėja iš Kanados. Visas mergaites sutikti ir apgyvendinti teko naujai bendr.vedėjos pavaduotojai Livijai Liepaitei iš Los Angeles, Calif., USA, nespėjusiai dar nei susipažinti su mokyklos ir bendrabučio tvarka. Taip dienomis ir naktimis visiems dirbant, viskas buvo laiku atlikta ir numatytu laiku, t.y. rugpjūčio 27 pradėti naujieji mokslo metai.

Tuoj po pusryčių 9,20 val. parke prieš apdegusią pilį pakelta Lietuvos trispalvė, giedant tautos himną.

Hüttenfeldo katal.bažnytelė pripildė mokiniai ir mokytojai. Evang.kapelionas kun.Fr. S k é r y s perskaitė Luko evangeliją apie Jėzaus suradimą bažnyčioje tarp mokytojų ir pasakė pamokslą. Juozapas ir Marija buvo pavyzdingi tėvai. Jie savo sūnų vedėsi į bažnyčią, kad pamaldų metu nesibastytų rinkoje tarp prekybininkų ir dykinėtojų. Bažnyčioje Jėzus ne varnas gaudė, bet statė klausimus ir atsakinėjo, t.y. visu protu ir širdimi buvo įsijungęs į pamaldas.

Jaunimą patraukia pavyzdžiai. Pirmuosius pavyzdžius vaikai gauna iš tėvų, vėliau iš draugų ir mokytojų. Vaikai smalsūs: jie daug klausinėja, nes nori viską žinoti. Mūsų mokykla jauną smalsumą patenkina - suteiks pakankamai žinių. Tik reikia norėti ir mokėti jas pasisavinti. Ne tik mokslas, bet ir malda turi rasti vietą jauno žmogaus dienotvarkėje. Melskis ir dirbk - nuo amžių galiojantis šūkis.

Prieš pradėdamas šv.mišių liturgiją, katal.kapelionas kun.Jonas D é d i n a s pastebėjo, kad šiandien šv.Kazimiero kūno perkėlimo metinės. Šeštadienį Šv.Tėvas aukojo šv.mišias ir pasakė pamokslą lietuvių kalba. Šv.Kazimieras - Lietuvos ir ypač lietuviškojo, taigi ir

mūsų mokyklos jaunimo globėjas. Sukalbėjo malda į šv.Kazimiera. Per pamaldas buvo giedamos lietuviškos giesmės, vargonuojant mokyt.Ar.v.Paltinui.

Naująjį klasių baraką, pastatytą toje pat vietoje, kur prieš 30 ir daugiau metų stovėjo senieji barakai, pašventino Vasario 16 gimnazijos kuratorijos valdybos pirmininkas tėv. Alf. Bernatonis, OFM Cap. Jis pastebėjo, kad didelė nelaimė buvo pilies gaisras. Laimė, kad per trumpą laiką sugebėjome taip susitvarkyti, jog šiandien galime pradėti naujus mokslo metus. Išvardino baraką stačiusius asmenis ir jiems dėkojo. Veltui statomi namai, jei Dievas jų nelaimina ir veltui budi sargai, jei nesaugo Viešpats. Be Dievo pagalbos ir palaimos žmogus vien savo pastangomis nedaug tegali pasiekti.

Kun.Fr.Skėrys perskaitė gražią, jo paties sudėtą malda. Tėv.Bernatonis pašventino baraką ir kryžių, kurį prikalė virš įėjinių durų. Šventino ir visas klases tardamas, kad iš šių kambarių išsineštos žinios labai pravers ateityje.

Į gimnazijos valgyklos salę (pilies salė sudegė) susirinkusius mokinius, mokytojus ir administracijos bei ūkio darbuotojus kalbėjo direktorius Andrius Šmitas, pastebėdamas, kad naujieji mokslo metai pradėdami neįprastomis sąlygomis. Žymiai padidėjo mokinių skaičius, ypač berniukų. Įsiregistravo 82 mokiniai, bet dar nevisi atvyko. Tokį skaičių seniai beturėjome. Reikės stengtis susitarpinti. Ačiū uoliems talkininkams per savaitę pasisekė pastatyti ir įrengti naują baraką klasėms. Gyvenamiems berniukų kambariams įgyti nauji baldai. Juos reikia saugoti, nes kai bus pastatytas naujas bendrabutis, jie bus į jį perkelti.

Čia mokymosi įstaiga. Pamokų lankymas privalomas. Labai svarbu palaikyti švarą ir tvarką. Berniukams lankytis mergaičių bendrabuty ir atvirksčiai galima tik su abiejų bendr.vedėjų leidimu. Draugavimasis berniukų su mergaitėmis neturi peržengti padoraus elgesio ribų. Savo elgesiu už mokyklos ribų mokiniai atstovauja gimnazijai. Labai svarbu išlaikyti jos gerą vardą. Netinkamas vieno ar grupės moksleivių pasielgimas meta dėmę ant visų. Turite vieni kitus prižiūrėti.

Pristatė naujus mokytojus. Direktorius pavaduotojas Ronaldas Tesnau atsakingas už vidaus tvarką. Jam pavesta ir personalo priežiūra. Mergaičių bendrabučio vedėja Genė Venckuvienė dar neatvyko. Jos pavaduotoja - Livija Lipaitė - dėstys rankdarbius, daile ir sportą mergaitėms. Berniukų bendrabučio vedėjas Vainis Aleksa dėstys anglų kalbą mokiniams iš Amerikos. Nauja ir biologijos bei chemijos mokytoja dr.Marion Lüder. Pranešė ir klasių auklėtojus.

Baigiamąjį žodį tarė tėv.Bernatonis. Pasveikinęs senus ir naujus mokytojus ir mokinius, pabrėžė, kad pagrindiniai šios mokyklos ramsčiai yra lietuvybė ir krikščionybė. Kas nesugebėtų prie jų prisiderinti, tam vietos čia nebus. Padėkojo direktoriui Šmitui ir ūkio vedėjai Lucienei, kad jie visą laiką dirbo be atostogų. Mūsų gimnazija yra vienintelė Vokietijoje, kur ir menkesnių gabumų mokiniai išigyja abitūrą. Linkėjo sėkmės.

Visi mokiniai paprašyti eiti į baraką susipažinti su savo klasėmis ir auklėtojais.

VASARIO 16 GIMNAZIJA TĘS SAVO DARBĄ BE PERTRAUKOS

Tokią pareiškimą lietuviškai spaudai dar prieš mokslo metų pradžią išsiuntinėjo Kuratorijos valdybos pirmininkas tėv.Alf.Bernatonis ir Gimnazijos direktorius A.Šmitas. Jame sakoma, jog nepaisant įvykusio gaisro, gimnazija po vasaros atostogų mokslą pradės, kaip buvo pramatyta... Mergaičių bendrabutis gaisro nepalietas, todėl jame jokių pasikeitimų nebus. Berniukai bus apgyvendinti klasių pastate. Mūsų gimnazijos klasių kambariai nedideli - 28 m², nes mokinių skaičius klasėse nedidelis.

Taigi berniukai bus apgyvendinti ne didelėse salėse, o kambariuose, kurie yra panašaus dydžio, kaip buvusio bendrabučio kambariai. Klasių pastate yra dušai, prausyklos, išvietės ir kiekviename kambaryje yra šilto ir šalto vandens. Taigi sanitariniai įrengimai geresni, negu buvo pilyje. Per atostogas bus sunešti baldai... ir ant langų bus uždėtos užuolaidos. Mokiniai turės jaukiai įrengtus kambarius.

Klasėms bus pastatytas (dabar jau pastatytas) specialus gerai izoliuotas barakas su apšildymu. Didesni renginiai, kurie ligšiol vykdavo pilies salėje, bus katalikų arba evangelikų parapijų salėse arba gimnazijos valgykloje. Taigi darbas bus pilnai tęsiamas. Todėl tėvai prašomi savo vaikus siųsti į gimnaziją.

Dar dabar sunku pasakyti, kiek gaisras atnešė nuostolių. Tai paaiškės po kelių mėnesių. Pastatas buvo gerai apdraustas ir bus atstatytas. Tačiau draudimas apmokės tik tai, kas sudegė arba ugniagesių buvo sugadinta. Bet pastatas jau prieš gaisrą turėjo būti remontuojamas ir atstatant jį reikėtų ir buvusius trūkumus pašalinti. O tai mes turėsime apmokėti.

Tam reikalui teks rinkti aukų.

Inventorius buvo taip pat apdraustas. Tačiau jis buvo senas ir iš draudimo mažai ką gausime. Ypač skaudu, kad sudegė visi orkestro muzikos instrumentai, stiprintuvai, garsia-
kalbiai, mikrofonai ir t.t. Gimnazija buvo nusipirkusi arba iš aukotojų gavusi 12.000,--
DM vertės instrumentų. Tokios pat vertės instrumentų orkestras buvo pasiskolinęs iš pri-
vačių asmenų, mokinių ir mokytojų. Juos irgi reikės gražinti. Prašome tuos, kurie nori,
kad mūsų vaikai toliau galėtų mokytis groti ir kad orkestras toliau veiktų, specialiai
tam reikalui skirti aukų.

Biblioteka buvo atskirai apdrausta. Jos maždaug pusė knygų sudegė arba vandens sugadin-
tos, tačiau mažesnė dalis lietuviškų knygų.

Dar prieš gaisrą buvo numatytas posėdis dėl naujo bendrabučio statybos su Hesseno, Baden-
Württembergo ir Federalinės valdžios atstovais. Jis įvyko jau po gaisro - birželio 26
gimnazijoje. Visi pasisakė už naują berniukų bendrabutį, kuris kainuos 3,5 milijonus DM,
kurių po milijoną duos visos trys (Bonnos, Stuttgarto ir Wiesbadeno) vyriausybės, o
500.000,--DM reikės surinkti lietuviams. Posėdyje buvo priimtas ir statybos plano projek-
tas. Bendrabutis turės 30 gyvenamų kambarių 50-čiai mokinių, butą vedėjui, kambarį pava-
duotojui ir laisvalaikio kambarius berniukams bei mergaitėms. Kiekvienas kambarys turės
sanitarinius įrengimus. Nutarta statybą dar šiais metais pradėti. Ji truks apie 18 mėne-
sių.

Kadangi ir pilis nebus anksčiau atstatyta, tai vaikai į pilį negrįš. Jie iš klasių pasta-
to persikels į naują berniukų bendrabutį, o pilis bus įrengta Lietuvių kultūros instituto,
gimnazijos bibliotekos, muzikos bei Lietuvių bendruomenės reikalams.

Barakas su elektros ir šildymo įrengimais kainuos apie 120.000,--DM. Kambarių įrengimas
klasių pastate su dalimi baldų kainuos apie 20.000,--DM 40.000,--DM bus gauta iš draudi-
mo ir 45.000,--DM duos Federalinė valdžia. Paprašytos paramos ir Hesseno vyriausybė bei
Bažnyčios, tačiau tenka kreiptis ir į lietuvišką visuomenę, prašant greitos paramos. Už
aukas iš anksto nuoširdžiai dėkojame. Bendromis jėgomis ir dabartinius sunkumus nugalėsime.

Aukas siųsti arba tiesiog gimnazijai, arba per Lietuvių bendruomenę, o Amerikoje gyvenan-
tys - ir per BALFą, kuris nuo pat gimnazijos įsteigimo jai padeda.

R e i k a l i n g i m u z i k o s i n s t r u m e n t a i

Per gaisrą gimnazijoje sudegė sunkiai įsigyti visi muzikos instrumentai. Pradėdami naujuo-
sius mokslo metus su padidėjusiu mokinių skaičiumi, ryžtamės atkurti jau spėjusį gražiai
pasirodyti orkestrą. Deja, dėl lėšų stokos neįstengiame įsigyti reikalingų muzikos ins-
trumentų. Jei kas turite ir nenaudojate akordeonų, gitarų, būgnų bei kitų mušamųjų ir
kitokių instrumentų bei stiprintuvų ar mikrofonų, maloniai prašome paaukoti juos gimna-
zijai. Priimamos ir piniginės aukos.

R e i k a l i n g a v i r ė j a

Padidėjus mokinių skaičiui, gimnazijai reikalinga dar viena virėja. Daug laisvų dienų ir
atostogų. Kreiptis: Litauisches Gymnasium, D-6840 Lampertheim 4

--- oOo ---

TĖVAS ALFONSAS BERNATONIS - 70-metis JUBILIATAS

Taip esame įpratę jį vadinti. Tikrasis jo vardas - tėvas Alfonsas kapucinas, kun. Juozas
Bernatonis. Gimęs 1914 rugsėjo 16 Mediniškių kaime, Jiezno valsč., Alytaus apskr., viduti-
nio ūkininko 11-kos vaikų (8 broliai ir 2 seserys) šeimoje. Būdamas 18 metų amžiaus, įsto-
jo į Plungės tėvų kapucinų ką tik atidarytą gimnaziją ir gyvena jos bendrabutyje. 1936 ap-
sigilavo vienuolio habitu. 1940 baigė gimnaziją ir filosofiją. 1940 rugpjūty išvyko į Vo-
kietiją studijuoti teologijos Münsterio/Westf. 1943 rugpjūčio 1 iššventintas kunigu. 1944,
baigęs teologijos studijas, paskirtas lietuvių kapelionu Berlyne. Dėl smarkių bombardavi-
mų negalėdamas dirbti sielovadinio darbo, 1944 rugsėjo 7 atvyko į Mainą. Čia dirbo vo-
kiečių pastoracijoje, kartu patarnaudamas ir lenkams belaisviams. Po karo įsijungė į lie-
tuvių sielovadą, kur be pertraukos iki šiol tebedirba.

1950 kan. F. Kapočiui išvykus į JAV-bes, paskirtas į jo vietą Lietuvių katalikų sielovados
direktorium Vokietijai ir Austrijai. Tas pareigas ėjo iki 1966.

Prasidėjus emigracijai į užjūrius, tėv. Bernatonis, kaip BALFO įgaliotinis, padėjo keletui
simtų lietuvių, kurių bylos buvo įstrigusios emigracijos įstaigose, išvažiuoti iš Vokie-

tijos. Pagalba artimui, pirmiausiai savo tautiečiams, yra pagrindinis jubilato gyvenimo šūkis.

Ne kartą girdėjome tėv. Alfonsą Bernatonį vadinant Vasario 16 gimnaziją savo vaiku. Iš tikro jis yra atvėręs savo širdį ir pinigine šiai mokyklai nemažiau kaip tikras tėvas savo vaikui. Kai 1953 reikėjo gimnazijai išsikelti iš Diepholzo, jis surado Hüttenfelde Rennhofo sodybą su pilimi, kurią Vokietijos LB valdyba nupirkę gimnazijai. Dabar prisiėmęs Vasario 16 gimnazijos kuratorijos valdybos pirmininko pareigas, ir oficialiai įsipareigoję rūpintis šia mokykla.

Jubilatas yra ir didelis bendruomenininkas. Nuo pat Vokietijos LB įsikūrimo kasmet renka- mas į šio krašto LB Tarybą. Šiuo metu yra Vokietijos LB Tarybos prezidiumo pirmininkas. Nieko svarbesnio neatsitinka nei Vasario 16 gimnazijoje, nei Vokietijos lietuvių bendruomenėje, kur tėv. Bernatonis netartų svaraus savo žodžio.

EVANGELIKŲ KUNIGUI FR. SKĖRIUI 65 METAI

Jubilatas yra gimęs 1919 liepos 2 Kalėnų kaime, Lauksargių valsč., Pagėgių apskr. (Klaipėdos krašte) vidutinio ūkininko šeimoje. Mokėsi: 1926-32 Kalėnų pradžios mokykloje, 1932-37 Pagėgių Donelaičio gimnazijoje, 1937-40 Tauragės valstybinėje mokytojų seminarijoje, įgydamas pradžios mokyklos mokytojo teises.

Iki 1941 mokytojavo Žemaičių Naumiestyje. "Repatrijavęs" į Vokietiją, buvo mokytoju įvairiose repatriantų stovyklose. Sugrįžęs į Klaipėdos kraštą, gavo mokytojo vietą Tilžės apskrityje. Kadangi laikė save lietuviu, naciai jį 1943 ištrėmė į Tūringiją. Karui pasibaigus, iki 1951 dirbo įvairiose įmonėse tarnautoju, o nuo 1951 iki 1953 - sporto vadovu. 1953 atbėgo į Vak. Vokietiją. Iki 1955 dirbo tarnautoju Manneime.

1955 pradėjo mokytojauti Vasario 16 gimnazijoje, dėstydamas vokiečių kalbą ir matematiką bei evang. tikybą. Šalia savo tiesioginių mokytojo pareigų kun. Skėrys daug dirba su mokiniais, ypač su evangelikais, nuo 1955 vadovaudamas Evang. jaunimo rateliui. Per paskutiniuosius 29 metus jis kartu su katal. kapelionu yra suorganizavęs ir pravedęs gimnazijos Kalėdų eglutes kasmet. Taip pat kasmet per 20 metų suruošia evang. mokinių ekskursijas. Per paskutiniuosius 15 metų praveda evang. mokiniams Advento šventes. Nuo 1955 yra gimnazijos evang. skautų-čių dvasios vadas.

1974 birželio 9 Bremene mokyti. Skėrys buvo ordinuotas evang. diakonu. Nuo to laiko jis aptar nauja pietų Vokietijos lietuvių evang. 1977 sausio 1 pakeltas į pilnateisius evang. kunigus. Taip pat nuo 1977 yra Lietuvių evang. liuteronų Bažnyčios atstovas Vasario 16 gimnazijos kuratorijoje. Nuo 1955 yra Liet. evang. liuteronų Bažnyčios vyr. tarybos narys.

Jubilatas nuo seno yra uolus visuomenininkas. Neprikl. Lietuvoje buvo skautas ir šaulys. Išėjimoje labai aktyviai dirbo Vokietijos liet. bendruomenėje: 1959-1980, išskyrus vieną kadenciją - LB tarybos narys, 1962-63 ir 1966-67 - LB valdybos narys, 1956-59 - LB garbės teismo narys. Ilgus metus kontroliavo Vokietijos LB finansus ir ūkį.

Negalima praeiti tylomis ir pro sukaktuvininko nuopelnus spaudos baruose. Jis daug rašo evangelikų žurnaluose "Mūsų spranai" ir "Svetys". Jo straipsnių dažnai užtinkame "Europos lietuvių" ir kituose lietuviškuose laikraščiuose. Gerai mokėdamas vokiečių kalbą, rašo ir vokiečių spaudai. Palaiko asmeninius ryšius su laikraščių redakcijomis.

Sulaukęs 65 metų amžiaus, kun. Fr. Skėrys neišėjo į poilsį. Būdamas geros sveikatos, tęsia darbą Vasario 16 gimnazijoje bei lietuviškoje visuomenėje ir žada dar ilgai nesudėti rankų.

----- xXx -----

XXXI-ji EUROPOS LIETUVIŠKŲJŲ STUDIJŲ SAVAITĖ

pradėta sekmadienį, liepos 29, Augsburgėje (Bavarijoje) ištaiginguose Šv. Ulricho akademijos namuose bendra vakariene ir šv. mišiomis, kurias aukojo ir pamokslą pasakė Vasario 16 gimnazijos kapelionas ir mokytojas kun. Jonas D e d i n a s . Vargonais grojo savo koncertais Vokietijoje jau spėjęs pagarsėti astrofizikas prof. dr. Vytenis M. V a s y l i ū n a s .

Tuoju po pamaldų įvyko jaukus suspažinimo vakaras, į kurį spėjo susirinkti apie pusšimtis tautiečių iš įvairių kraštų. Draugiškai besišnekučiuodami, girksnodami lengvus gėrimėlius ir dainuodami, praleido lietuviškos nuotaikos pripildytą vakarą.

Pirmadienį, liepos 30, pradėta Studijų savaitės numatyta programa. Rytą namų koplyčioje

Šv. mišias aukojo (jos lietuvių kunigų visą savaitę rytais buvo aukojamos) kun. Aug. Rubikas, kun. J. Dėdinas ir salezietis tėvas Tasius Ereminas. Gilių minčių pamokslą pasakė kun. R u b i k a s , graikų legenda apie Prometėjų išryškindamas skirtumą tarp jų ir krikščionių Dievo sampratos.

Paskaitų auditorijoje, išpuoštoje mažlietuvių Valterio Banaičio ir jo sesers atgabentais jų tėvynainio Siegfried Hendelio tapytais Baltijos pajūrio vaizdų paveikslais, Lietuviškųjų studijų savaitę oficialiai atidarė šios Savaitės moderatorius ir prelegentas, lituanistikos dėstytojas Frankfurto Goethes universitete Vincas N a t k e v i č i u s , M.A., pasidžiaugdamas, jog "mūsų išėivijos europiečiai inteligentai stengiasi aktyviai dalyvauti lietuviškosios kultūros ir visuomenės darbe". Pranešė, kad programoje numatyta 11 paskaitų, du koncertai, Tėvynės valandėlė, paroda, ekskursija, lietuviško kryžiaus pašventinimas. Pastebėjo, jog dalyvių skaičius ne auga, o šiek tiek mažėja, jų galvos baltėja. Pasigedo vidurinės kartos. Pasveikinęs dalyvius rengėjų bei moderatorių vardu, paskelbė 31-ją Europos lietuviškųjų studijų savaitę atidaryta.

Kitas Studijų savaitės moderatorius ir prelegentas dr. Kajetonas J. Č e g i n s k a s p a s t e b ė j o , kad šiemet minime didžiojo lietuvių egzodo 40-metį, primindamas iš tėvynės iššienęta misiją liudyti jos nelaimą pasauliui. Gyvendami svetur, paveikiai reiškiamės politinėje ir kultūrinėje srityje, kuriame naujas lietuviškas tradicijas. Prie jų priklauso ir Europos lietuviškųjų studijų savaitės. Apžvelgęs jų atsiradimą ir vystymąsi, dr. K. Čeginskas kvietė rimtai pagalvoti apie jų pratimą bei perdavimą į jaunesnes rankas.

Perskaityti JAV-bių ir Anglijos lietuvių jaunimo sąjungų sveikinimai.

Pirmasis Savaitės paskaitininkas buvo JAV-bių Cincinatti universiteto prof.dr. Vytautas B i e l i a u s k a s , keletos mokslo veikalų ir daugelio studijinių straipsnių autorius. Gerai pažįstąs dabarties Lietuvos sąlygas, neseniai Vilniaus universitete keletą mėnesių skaitęs paskaitas. Jo šiemetinė tema: bejėgiškumas ir smurtas - psichologiniai politinės represijos bruožai.

Pradžioje nukėlė prelegentas klausytojus į Veneciją - į dožų rūmus, kur XV-XVI a. dešimties teisėjų kolegija darė neatšaukiamus, neretai mirties sprendimus politiniams kaliniams. Lankytojai ir dabar dar gali matyti mirtininkų celių sienose nagais įbrėžtus įrašus, bylojančius apie jų kančias, gyvenimo ir laisvės ilgesį.

Šiandien turistai Vilniuje kviečiami užsukti ir p s i v a i š i n t i vienu rūmų rūsyje gotikos stiliumi skoningai įrengtame restorane. Tose patalpose prieš 40 metų ir vėliau buvo žiauriai kankinami lietuviai. Jų krauju aptašytos sienos ir nagais įrėžti įrašai nuvalyti ir užtinkuoti. Niekas apie jų kančias šiandien nebekalba.

Toliau prelegentas aiškino jėgos, galios ir įtakos sąvokas. Amerikietis mokslininkas May jėga aptaria kaip galėjimą paveikti pasikeitimą arba išvengti pasikeitimo. Jai panaši sąvoka yra galia. Turėti galią reiškia turėti teisę į ką nors arba kam nors. Mes galime vienas kitą paveikti arba turėti įtakos į kito žmogaus veiksmus ir sprendimus. Įtaka yra vienas jėgos savybių.

Antroje paskaitos dalyje profesorius svarstė, kaip socialinės bei politinės institucijos naudoja jėgą. Bene svarbiausias ir natūraliausias "socialinis junginys yra šeima. Ji grūndžiama meile. Šeimoje jėga ir meilė dažniausiai susiderina, nors gali ir susidurti. Tėvai naudoja jėgą vaikų atžvilgiu juos mylėdami, trokšdami jiems gera. Jėga piknaudžiaujama, kai ji vartojama prievarta.

Mokykloje mokytojai vartoja jėgą irgi mokinių gerui, jų auklėjimui. Bažnyčia taip pat turi jėgą. Ji ją vartoja žmonėms patobulinti ir jų bendravimui su Dievu sutvirtinti. Praeityje yra buvę atsitikimų, kad Bažnyčia savo jėgą netinkamai vartojo. Vatikano II susirinkimas reformavo Bažnyčios jėgos vartojimą, susiaurindamas biurokratiją ir tikinčiųjų varžymą taisyklių gausa.

Politinės institucijos valdo, vartodamos jėgą. Demokratinėje sistemoje teisę valdyti jos gauna iš gyventojų balsavimo keliu. Autokratinėse-diktatūrinėse sistemose žmonės valdomi smurtu ir valdymo tikslus apsprendžia ne žmonių gerovė, bet valdovų užmačios. Prie autokratiinių sistemų prelegentas priskyrė Sovietų Sąjungą su jos satelitais, Raud. Kiniją ir kai kuriuos Pietų Amerikos, Afrikos bei Azijos kraštus.

Komunistų valdomuose kraštuose biurokratija pasiekusi zenitą. Melas pastatytas vietoje tiesos. Konstitucijose surašytos visos laisvės, bet praktikoje jų nėra. Sovietai valdinams kontroliuoti vartoja įvairias fizines priemones, įskaitant ir psichiatrijos pikt-

naudžiavimą. VI pasaulio psichiatrų sąjungos kongresas 1977 priėmė rezoliuciją, raginančią Sovietų Sąjungą bei kitus kraštus nutraukti psichiatrijos naudojimą politiniams tikslams. Tada Sov.Sąjunga išstojo iš Pasaulio psichiatrų sąjungos. Psichiatrijos piktnaudžiavimo atsitikimų užregistruota Urugvajuje ir kai kuriose kitose P.Amerikos valstybėse.

Trečią ir paskutinę savo paskaitos dalį prof.Bieliauskas pavadino bejėgio jėga - kova prieš politines represijas. Anot jo, sistemingos politinės represijos yra pasiekusios tokį rafinuotumą, kad joms atsispirti nebeįmanoma. Bejėgiu paverstas žmogus priverstas kovoti už išlikimą. Jis kovoja arba priešindamasis ginklu - tai aktyvioji rezistencija. Ji mėginama ir Sov.Sąjungoje, bet visados buvo fiziniu smurtu sutriuškinta. Pradėta naudoti pasyvioji rezistencija, kurios pavyzdžių istorijoje gausu. Pasyvi, nesmurtiška jėga yra vienintelis būdas sovietinėje sistemoje žmonėms išsilaikyti. Ši jėga gali net plyšius geležinėje uždangoje padaryti.

Pietų Amerikoje represija vykdoma dešiniojo sparno diktatorių. Ten prieš smurtą priešinamasi smurtu. Jam pateisinti sukurta net vad. Išsilaisvinimo teologija.

Popiet daugumas Studijų savaitės dalyvių turistiniu autobusu važiavo susipažinti su žymiosiomis Bavarijos pilimis ir kitomis architektūros grožybėmis. Pasiektas Alpių papėdėje gulintis Füssen su labai gerai išlaikytomis Hohenschwanenstein ir Hohenschwanengau pilimis, kur yra ir šv.Kazimiero paveikslas. Pakeliui aplankyta reto grožio baroko bažnyčia Wiesen.

Vakare išklaudyta dr. Alberto Geručio paskaita apie Lietuvos kaimyną Latgalą. Moderavo dr.J.Norkaitis. Jis pažymėjo, kad turbūt joks kitas lietuvis nėra labiau kompetentingas kalbėti šia tema, kaip prelegentas. Dr.Gerutis yra baigęs gimnaziją Rygoje, ten pradėjęs savo žurnalistinę ir diplomatinę karjerą. Gyvendamas užsieny, palaiko glaudžius ryšius su latviais. Laisvai vartoja latvių kalbą žodžiu ir raštu.

Savo paskaitoje dr.Gerutis pirmiausiai pažymėjo, kad nedaug težiņome apie tą kaimyną, nors jis išbuvo Lietuvos valdžioje daugiau kaip 200 metų. Latgala skiriasi nuo kitų Latvijos dalių jau tuo, kad jos gyventojai yra katalikai.

Glaustai apžvelgęs Latgalos praeitį, prelegentas pastebėjo, kad Rytų Europos padėtis iš pagrindų pasikeitė, kai, paplitus reformacijai, išnyko tiek kryžiuočių, tiek ir jo atžala Livonijos ordinas. Į ordino žemes veržėsi rusai, švedai. Ir Lietuvos didžioji kunigaikštystė negalėjo likti tik stebėtoja, juo labiau, kad pačioje Livonijoje reiškėsi įtakingos srovės, kurios į lietuvius žiūrėjo kaip į natūralius sąjungininkus.

1557 Pasvalyje tarp Lenkijos karaliaus Žygimanto Augusto, kaip didžiojo Lietuvos kunigaikščio (taip išakmiai pabrėžta), sudaryta sutartis, kuria siekta apsiginti nuo Maskvos. 1561 Vilniuje pasirašyta nauja sutartis, kuria ordinas ir Rygos arkivyskupas pavedė savo valdas karaliui Žygimantui Augustui, kaip didžiajam Lietuvos kunigaikščiui. Lietuvos kariuomenė užėmė visas svarbiausias pilis. Rygos arkivyskupas ir ordino magistras prisiekė ištikimybę ir, kaip teigia latvių istorikas Arveds Švabe, "Livonijos įjungimas į Lietuvą buvo įvykęs faktas: visa rytų Latvija tapo Lietuvos provincija". Taip Latgala pasiliko Lietuvos didžiosios kunigaikštystės valdžioje daugiau kaip 200 metų - iki 1772, t.y. iki pirmojo Lietuvos-Lenkijos padalinimo, o Kuršo hercogystė net iki 1795.

Kaip Lietuvoje, taip ir Latgaloje, didelį vaidmenį suvaidino 1569 į Vilnių atvykę jėzuitai. Lietuvos jėzuitai davė pradžią latvių raštijai, 1585 išspausdinę Vilniuje Petro Canisijaus katalikų katekizmo vertimą į latvių kalbą. Latgaloje net iki 1840 veikė Lietuvos statutas. Visi oficialūs dokumentai, rašomi Latgalos (vad.Inflantų) vaivadijos vardu, turėjo būti tvirtinami Lietuvos ir Lenkijos antspaudais. Nuo 1850 Kuršo katalikai buvo Žemaičių vyskupijos jurisdikcijoje. Latgalų mokslininkas dr.Mikelis Bukšs teigia, kad vysk.M.Valančius "ypač tiesiogiai rūpinėsis Kuršo katalikais". Kaip Lietuvoje, taip ir Latgaloje nuo 1863 iki 1904 buvo uždrausta spauda.

Latvijos nepriklausomybės laikais latgaliai naudojosi autonomija kalbos, religijos ir švietimo srityse. 1944 sugrįžus sovietams, prasidėjo nuoseklus latgalių kalbos naikinimas. 1956 išleistas vad. "bendrinės kalbos režimas", kuriuo uždraustos tarmės viešame gyvenime, latgalių kalba pašalinta iš mokyklų ir valdinių įstaigų, o nuo 1958 nebeišėina joks laikraštis. Latgaliai teigia, jog dabartinis draudimas yra žiauresnis nekaip Muravjovo laikų. Įtariama, kad Maskva stengiasi Latgalą apgyvendinti rusais, atskirti nuo Latvijos ir prisijungti prie Rusijos ar Gudijos.

Paskaitos pabaigoje dr.Gerutis kvietė pagalvoti, ar lietuviai galėtų kuo padėti latvių tautai, įskaitant ir latgalius. Latgalių žurnalistas Ign.Blazevics, mokąs lietuviškai, latgalių vardu padėjo dr.Geručiiui ir rengėjams už paskaitą apie jo tėvynainius ir išdalino

informacija vokiečių kalba, pavadinta "Kas yra latgaliai? Latgaliai ir jų kultūra".

Antradienis (liepos 31) buvo skirtas šv.Kazimiero mirties 500 metų sukakčiai paminėti. Paskaitą apie šv.Kazimierą kadaise ir šiandien skaitė popiežiaus Grigaliaus universiteto Romoje prof. dr. Paulius R a b i k a u s k a s , S.J., parašęs du toms Lietuvos Bažnyčios istorijos šaltinių, Diplomatines istorijos žurnalo redaktorius ir kitų mokslo veikalų autorius.

Prelegentas nesustojo ilgiau prie šv.Karalaičio biografijos, kuri daugumai žinoma, bet tuoj pat jieškojo atsakymo į klausimą - Kodėl lietuviams šv.Kazimieras tapo savas? Gal dėl lietuviškos kilmės? Bet ir kiti jo broliai karaliai ir kardinolas buvo tos pačios kilmės. Tai gal dėl politinių sugebėjimų ir nuopelnų? Mirė jaunas, daug nuopelnų nespėjo įsigyti. Atsakymo reikia jieškoti jo dorybėse: neeiliniame pamaldume, užuojautoje vargšams ir bėdų ištiktiesiems, skaistybėje, stebuklingoje pagalboje Lietuvai kritiškiausiais momentais.

Kai tik iš Gardino į Vilnių buvo atvežtas jo kūnas, žmonės būriais ėmė plūsti prie jo karsto, maldaudami užtarimo bei pagalbos ir ją gavo. Tai 1501 ir vėliau liudija didžiojo kunigaikščio sekretorius kan.Erazmas Ciolekas, popiežiaus legatas Ferrari ir kiti. Be-kompromisinis karalaičio skaistumas seksuališkai palaidoje diduomenėje veikė ją teigiamai.

Sunkūs laikai užėjo Lietuvai, kai rusai pradėjo ardyti Didžiosios kunigaikštystės sienas. 1512 buvo apsuptas ir 1514 paimtas Smolenskas. Rusai nesulaikomai veržėsi pirmyn. Bet prie Oršos negausūs lietuviai sutriuškino rusų kariuomenę. Tikėta, kad laimėti padėjęs šv.Kazimieras. Penketa metų vėliau (1518-19), raitelio ant balto žirgo vedami, 2.000 lietuvių (tarp jų 500 lenkų) sumušė per 50.000 rusų prie Dauguvos. Tas raitelis buvęs šv.Kazimieras. Apie nuostabų lietuvių laimėjimą prie Dauguvos rašo ir tarybiniai istoriografai (Dundulis ir kiti), bet, suprantama, nemini šv.Kazimiero pagalbos. Jie aiškina, kad šv.Kazimiero garbinimas buvo bajorų primestas liaudžiai. Rusai visą laiką rodo didelę neapykantą šv.Kazimieriui: jo vardo bažnyčią Vilniuje pavertė ateizmo muziejumi, jo karstą privertė iš katedros perkelti į Šv.Petro ir Povilo bažnyčią ir t.t.

Šv.Kazimieras ir šiandien ragina pakilti virš materializmo ir kasdieniškumo į dvasios aukštumas, rodydamas kelią į šventumą. Šv.Tėvas, š.m.kovo 4 suruošdamas iškilmingą šv.Kazimiero 500 metų jubiliejaus minėjimą Šv.Petro bazilikoje Romoje, atkreipė viso pasaulio dėmesį į šį šventąjį, kaip Lietuvos globėją, ir į komunistų Lietuvoje varginamą katalikybę.

Popiet iškilmingai pašventintas vienoje Augsburguro miesto aikštelių dr.med.Arūno Laukaičio ir dr.med.Hans-Henning Borchers iniciatyva atnaujintas lietuviškas kryžius, tuoj po karo pastatytas pagal archit.Jono Muloko projektą. Kryžiuje padarytas įrašas lietuvių, vokiečių, anglų ir lotynų kalbomis skelbia: "Augsburguro išeiviai lietuviai, maldaudami Dievo palaimos, gerbdami žuvusius ir dėkodami savo geradariams stato šį lietuvišką kryžių idant jis bylotų, kad čia karo audrų atblokšti lietuviai ilgėjosi savo tėvynės ir troško laisvės. 1945.X.28" Per beveik 40 metų oro atmainos ir miesto dulkės kryžių tiek apnaikino, kad grėsi sugriūti. Reikėjo pagaminti naują, bet tokį pat, koks buvo. Atnaujinimo darbai užsitęsė per 2 metus.

Dalyvaujant daugiau kaip šimtui lietuvių ir vokiečių, iškilmes pradėjo Augsburguro miesto tarybos narys Theo G a n d e n h e i m e r sveikinimu ir padėka visiems aukotojams. Burmistras dr. K o t t e r paskelbė, kad kryžius nuo šios dienos paimamas į Augsburguro miesto globą ir apsaugą. Jis primins Lietuvą ir tiems, kurie pradeda ją užmiršti, ir kad ji laukia laisvės aušros. Linkėjo, kad kryžius čia šimtmečius stovėtų ir atneštų laimę Augsburgui. Dr. Arūnas L a u k a i t i s priminė po karo viešpatavusią sunkią padėtį. Dėkojo visiems, prisidėjusiems prie kryžiaus atnaujinimo, išvardindamas daugiausia nusipelnčius asmenis. Po jo kalbos fanfarų kvartetas grojo, o visi lietuviškai giedojo Marija, Marija...

Labai gražią kalbą pasakė ir kryžių pašventino didelis lietuvių draugas ir varginamos Lietuvos Bažnyčios rėmėjas Augsburguro vysk. Joseph S t i m p f l e , sakydamas, jog šis kryžius primins sunkų kryžių nešančią Lietuvą. Perskaitė Nijolės Sadūnaitės pr.metų lapkričio mėn. laišką, kur ji rašo apie du naujus Lietuvos kankinius - kun.Svarinšką ir kun.Támkevičių. Prašė Dievą laiminti kryžių ir Lietuvą. Visi sukalbėjo Tėve mūsų. Kai Lietuvą pvedė Marijos globai, visi kalbėjo Sveika Marija!

Lietuvių vyskupas Antanas D e k s n y s sakė, kad susijaudinęs žvelgia į kryžių, nes tokie kryžiai stovėjo jo tėviškėje. Šio kryžiaus autorius archit.Mulokas buvo jo klasės draugas Lietuvoje. JAV-bėse jis pastatė 6 lietuviškas bažnyčias, tarp jų ir St.Louis, kur kalbėtojas klebonavo. Dr.Hans-Hennig B o r c h e r s savo kalboje priminė senus kultūrinius abiejų tautų ryšius. Šis kryžius yra naujas ryšys tarp lietuvių ir vokiečių.

Orkestras sugrojo, visiems pakiliai giedant, Lietuvos himną.

Kryžiaus atnaujinimo komiteto pirmininkas kun. Aug. R u b i k a s pasidžiaugė, kad kryžius vėl stovi, skelbdamas lietuvių ir vokiečių solidarumą. Pakvietė visus vokiečius į penktadienį vakare Šv. Ulricho akademijos namuose įvyksiantį lietuvių dainų koncertą, o šiandien tuoj pat - į atsigaivinimą šampanu tuose pačiuose namuose ir į bendrą vakarienę.

Tą vakarą vokiečiai buvo lietuvių svečiai. Draugiškuose pokalbiuose atkreiptas dėmesys į tą faktą, kad čia vokiečiai padeda lietuviams atstatyti ir išlaikyti lietuviškus kryžius, o Lietuvoje komunistai netgi pačių lietuvių rankomis juos griauna.

Kryžiaus pašventinimo išskilmės aprašytos vokiečių spaudoje. Augsburgers Allgemeinē rugpjūčio 2 išsispausdino straipsnį su pasakytų kalbų santraukomis ir didele kryžiaus nuotrauka. Pagamintas ir spalvotas garsinis video filmas, trunkas 20 min. Kaina - 30,--DM.

Vakare meno istorikas dr. Povilas R e k l a i t i s jo paties surengtos parodos apie šv. Kazimierą salėje, kur buvo išstatyta per šimtas rodomųjų, skaitė mokslinę paskaitą apie šv. Kazimiero ikonografijos pagrindus. Anot prelegento, šv. Kazimiero vaizdavimas bažnytniame mene susiformavo viduramžių ikonografijos dėsniais. Atidarius šv. Kazimiero kanonizacijos bylą 1520 Vilniuje, buvo sudarytas ne tik šv. Kazimiero gyvenimo ir pomirtinio veikimo pirmasis aprašymas, bet pasinaudojant Vilniuje buvusiu, vėliau dingusiu karaliaučio portretu ir kitais šventųjų garbinimo pavyzdžiais, buvo nustatyta šv. Kazimiero kultinio paveikslo forma, vad. "Palaimintojo Kazimiero paveikslas", kuri atspindi keletas XVI a. ir vėlesnių laikų kūrinių. Nors XVI a. buvo padėti šv. Kazimiero ikonografijos pagrindai, bet vaizdinių dokumentų skaičius dar buvo nedidelis. Priešingai XVII a., nuo pat jo pradžios, paliko gausiausią ikonografiją. Vilniaus direktyvomis Romoje buvo sudaryta nauja kultinio šv. Kazimiero paveikslo redakcija. Nusistovi šv. Kazimiero atributai: kunigaikščio kepurė, pažyminti karališką šventojo kilmę, kryžius ir lelija, kaip tikėjimo ir šaistybės simboliai. XVII a. davė taip pat eilę šv. Kazimiero ciklų, jo gyvenimo ir stebuklų vaizdų serijų. XVII a. davė pačius vertingiausias šv. Kazimiero tematika kūrinius ir meniniu požiūriu, kuriuos sukūrė žymūs meistrai, kaip pvz. Pietro Novello vad. Monrealese (Palermo), Carlo Dolci (Florencija), Daniel Szulc (Krokuva), Michelarcangelo Palloni (Vilnius) ir kt.

XVIII a. būdingas vad. "mažasis maldaknygės paveikslėlis" (Das kleine Andachtsbild), kurių gamybą išvystė Augsburgos katalikiškos raizytojų šeimos. Tokių raizinių serijose šv. Kazimieras pakartojamai vaizduojamas gan originaliai (brolių Klauberių ir kt.). Tadas Kuntze sukūrė altoriaus paveikslą (Krokuvos katedroje), kur šv. Kazimieras pasirodo bajoro apranga, kas sulaukė sekimų. Vilniuje Pranciškus Balcevičius išraižė šv. Kazimierą tradicine forma, bet Vilniaus panoramos fone, šia vaizdo redakcija padarydamas įtakos lietuvių liaudies raiziniams, kurių daugumas datuojami XIX a. pradžia.

Šv. Kazimiero ikonografija vaizdžiai parodo Lietuvos dailės ryšius su lenkų, italų bei vokiečių daile. Ji atspindi ne tik tautinį šio šventojo kulto veikimą, bet ir jo europinę reikšmę. Ir tai atsekti dailės kūriniuose yra prasminga, įdomu ir gražu.

Trečiadienį (rugpj. 1) rytą Vincas N a t k e v i č i u s , M.A., supažindino su pastarųjų metų Lietuvos romanu, atsakydamas į klausimą - Ar tikrai ten didelių talentų knibzdėte knibžda? Pastebėjęs, kad išeiivijos literatūros mokslininkai, kritikai ir mėgėjai gana skirtingai vertina šiuolaikinę Lietuvos literatūrą, pažadėjo žvilgterti į ją, taikydamas reiklius estetinius kriterijus.

Rašytojų prozininkų okup. Lietuvos rašytojų sąjungoj 1982 buvo 89. Per paskutinį dešimtmetį pasirodė apie 80 romanų, o per pirmuosius tris pokario dešimtmečius - tik 50. Prie savo amata išmanančių pajėgesnių rašytojų priskyrė: Joną Avižių, Juozą Baltušį, Vytautą Bubnį, Antaną Drilingą, Petrą ir Povilą Dirgėlas, Saulių Tomą Kondrotą, Vytautą Marcinkų, Joną Mikulėnaitę, Bronių Radzevičių, Mykolą Sluckį. Negalima teigti, kad rašytojai platesniu mastu nusikratytų partijos varžtų - visi turi žygiuoti po socialistinio realizmo vėliava.

Pagrindiniau įvertinti prelegentas pasirinko tris autorius. Pirmasis po kritiko plunksna pakliuvo Lenino premijos laureatas Jonas Avyžius. Savo romane "Chameleono spalvo:" tyčia ar netyčia nupiešė nemeluotą dabartinio Lietuvos gyvenimo vaizdą. Veikalas silpnas: trūksta vienijančios intrigos-fabulos, kompozicinio plano. Ir tarybinis kritikas P. Bražėnas prikiša Avyžiui, kad "romane užtenka herojų, deklaruojančių teisingas idėjas, bet nėra herojaus, gyvenančio šitomis idėjomis". Anot jo, menininkai parodomi kovojantys "ne dėl meno esmės, jo nūdienos ir ateities, o dėl menininko padėties, jo vietos. Ne visuomenėje, deja, o... prie lovio". Marksistinė kritika sukilo prieš Avyžių, kad jis drįso atskleisti Lietuvos menininkų ir partiečių miesčioniškumą.

Avyžiaus romane daug veikėjų erotinių pergyvenimų, kurie sudaro antrinę temą. Į meilę kaip aistrą jau daug giliau žvelgia jaunas rašytojas Saulius Tomas Kondrotas savo romane "Žalčio žvilgsnis". Tai moderniesiems romano reikalavimams atsakas veikalas, kuriame apstu surrealizmo, nors romanui bandoma duoti istorinius, realistinius pagrindus. Nėra vientisos fabulos, ne visada rasi ir loginį normalų ryšį veikėjų poelgiuose.

Jei Kondrotas galbūt pakeliui į didelius talentus, tai tokiu jau vertai galėtų būti pavadintas Bronius Radzevičius, sušvites reto grožio šviesa, kuri tuoj užgeso: rašytojas su 40 metų nusizudė. Šioji šviesa sklinda iš jo pirmojo romano "Priešaušrio vieškeliai", pasirodžiusio 1979, o išvis labiau iš to romano tęsinio, kurį žmona paskelbė "Pergalės" žurnale 1982. Supažindinęs su romano turiniu, ypač su antrąja jo dalimi gausiomis citatomis ir kai kurių liter.kritikų pasisakymais, paskaitininkas pažymėjo, kad minčių gilumas ir stilius nedarytų gėdos Balzakui ar Dostojevskui, jeigu norėtume Radzevičių lyginti su didžiaisiais pasaulio literatūros klasikais.

Kritiškai peržvelgęs kai kuriuos dabarties Lietuvos romanus, V.Natkevičius padarė išvadą, "kad didelių talentų ten neknižda. Be abejo, jų yra, betgi mažiau nei kartais mūsų laikraštinė spauda skelbia. Vienas jų tikrai neabejotinas - Bronius Radzevičius."

Popiet kaimyninėje Šv.Ulricho evang.bažnyčioje koncertavo pasaulinio lygio vargonų muzikos interpretatorius prof.dr.Vytenis M. V a s y l i ū n a s . Šalia senųjų klašikų Johann Sebastian Bach, Felix Mendelssohn Bartholdy ir Joseph Rheinberger jis pagrojo ir mūsiškio Jeronimo Kačinsko improvizaciją. Pabaigus groti, visą laiką viešpatavusią kapų tylą nutraukė garsūs plojimai. Į koncertą atsilankė ir vargonų muzika besidominčių vokiečių.

Į vakarinę šios dienos paskaitą atsilankė ir labai brangus svečias šv.Jėzaus širdies misionierius tėvas Jokūbas F ö r g i š Salzburgo. Iš LKB Kronikų vokiečių kalba jis yra išrankiojes ir paskelbęs savo parapiečiams bei austrų laikraščiuose šimtus adresų tų mūsų tautiečių, kurie yra nukentėję už tikėjimą tėvynėje, kviesdamas jiems rašyti. Pristatytas auditorijai, tėv.Förg kukliai pastebėjo, kad ne lietuviai jam turėtų būti dėkingi, bet jis ir visi austrai bei kiti krikščionys lietuviams, nes jie savo pavyzdinga laikysena ir auka stiprina čia gyvenančiųjų tikėjimą.

Akademinio brandumo paskaitą apie prieš 40 metų vykusį lietuvių pasitraukimą užsienin skaitė beveik visų iki šiol buvusių Studijų savaičių paskaitininkas bei moderatorius, Lietuvos kultūros instituto valdybos sekretorius dr. Kajetonas J. Č e g i n s k a s . Jis priminė didįjį pabaltiečių egzodą, kai 1944 apie ketvirtis milijono žmonių pasitraukė iš Pabaltijo, jieskodami Vakaruose išsigelbėjimo nuo antrosios sovietinės okupacijos. Tas masinis egzodas buvo grynai spontaniškas, tačiau nuo pat pradžios reiškė politinį protestą. Pabaltiečiai pabėgėliai pirmieji išpėjo Vakarus nepasitikėti sovietiniu komunizmu. Nuolat primindami savo valstybių pavergimą, nemažai prisidėjo prie to, kad Vakarai ėmė teisingiau vertinti sovietinę grėsmę. Paskaitininkas pabrėžė ypatingą dėkingumą vokiečių tautai, kuri pirmoji ištiesė pagalbos ranką lietuviams pabėgėliams. "Be šitos pirmosios pagalbos ir Vakarų sąjungininkai niekada nebūtų įstengę mums padėti ir parodyti savo solidarumą pabaltiečiams", teigė prelegentas.

Pabėgėliai užsienyje geriau suprato ir išplėtojo bendrą pabaltiečių sąmonę, sukūrė visus užsienio lietuvius apimančią Pasaulio bendruomenę. Tačiau priežastis, sukėlus 1944 egzodą, dar neišnyko, todėl ir jo misija nepasibaigė - liudyti Lietuvai ir kitoms Pabaltijo tautoms padarytą skriaudą ir jieskoti pagalbos jų laisvės bylai. Per 40 metų egzodas reiškėsi spontaniškai. Tą spontaniškumą reikia išlaikyti, nors mes ir pasaulis keičiasi.

Ketvirtadienis (rugpj.2) iki vakarienės buvo skirtas Lietuvos bendruomenei (žr.1-4 psl.). Vakare astrofizikas prof.dr. Vytenis M. V a s y l i ū n a s nagrinėjo gamtos mokslų ir religijos santykį. Jei trečiadienį vargonų koncertu šio vakaro prelegentas pasirodė kaip brandus muzikos interpretatorius-menininkas, tai šiandien jis įtikino, kad yra ir gilus plačių horizontų mokslininkas. Paskaitoje jam teko nagrinėti ne tik biologijos bei fizikos, bet ir teologijos teorijas. Anot jo, santykis tarp mokslo ir religijos neaiškūs. Sakoma, kad mokslas atveda į tikėjimą, bet būna ir priešingai. Gal labiausiai yra diskutuojama pasaulio pradžios hipotezė. Daugiausia žinomos dvi teorijos - tvėrimo ir evoliucijos. Teistai teigia, kad pasaulį sutvėrė Dievas. Sutvėrimo teorijai priešpastatoma evoliucija. Abi teorijos suderinamos.

Ar mes, būdami pasaulio dalimi, galime visus gamtos reiškinius bei dėsnius suprasti? Mokslo plotmėje negalime. Tik teologija juos paaiškina. Joks mokslininkas negyvena vien mokslu. Šalia mokslo jis turi dar ką ir daugiau - tikėjimą.

Pentadienis (rugpj.3) buvo paskutinė paskaitų diena. Ryta lietuvių partizanų atsiradimo priežastis aiškino filosofas, sociologas ir metodologas dr. Kęstutis Girnius. Partizanų ginkluotas priešinimasis okupantui Lietuvoje vyko 1944-52. Jis buvo spontaniškas ir visuotinis. Kodėl tiek daug vyrų, užuot paklusę mobilizacijos įsakymui, pasuko į mišką? Svarbiausia priežastis buvo 1944 į Lietuvą įsiveržusių sovietinių dalinių ir MGB-istų teroras. Reikėjo gintis. Tie, kurių mobilizacija nepalietė, neskubėjo į mišką. Daugeliui grėsė bausmė už tarnybą valdinėse ir savivaldybės įstaigose, policijoje ar savisaugos daliniuose vokiečių okupacijos metu. Jie buvo apšaukti karo nusikaltėliais. Prie to dar prisidėjo nubuožinimas, trėmimai, bausmės už partizanų slėpimą ir t.t. Didelį vaidmenį suvaidino jaunimo idealizmas. Buvo atsitikimų, kad ištisos klasės išėjo partizanauti.

Po kelerių metų žiaurios okupacijos sumenko partizanų galia apspresti žmonių laikyseną. Nuo 1948-49 partizanų skaičius ėmė mažėti. 1951-52 ginkluotas pasipriešinimas sustabdytas.

Paskutinę Studijų savaitės paskaitą skaitė teologijos ir Šv.Rašto licenciatas kun. Bronius Liubinas apie savo studijų draugo kun.prof.Antano Rubšio viso gyvenimo veiklą "Raktas į Senąjį Testamentą". Autorius ir dabar dėsto Šv.Raštą Manhatano kolegijoje New Yorke. Daznai keliauja po Sv.Rašte minimas Artimųjų Rytų vietas. Yra pasirodžiusios dvi kalbamo veikalo dalys, bet prelegentas pasitenkino aptarimu tik pirmosios. Tai labai plati studija.

Ir pirmoji dalis sudaro apie 500 psl. Padalinta į 10 skyrių. I skyriuje Šv.Raštas pristatomas kaip tikėjimo šaltinis. II skyrius. Penkiaknygė: tikėjimo bendrijos-Izraelio kraitis. Tradiciniu jos autorium laikomas Mozė. III skyrius: įvadas - pasakojimas apie protėvius, kurių istorija prasideda Kaldėjų Uro mieste. IV skyriuje aprašomas likiminis įvykis - išėjimas iš Egipto. V skyriuje pasakojama kaip dykumoje Dievas sukuria tautą ir ją globoja. VI skyrius: Pažado žemė - "žemė, tekanti pienu ir medumi"... VII skyriuje nusakomas Pažado žemės arba Palestinos užkariavimas, sunaikinant Kanaano miestus ir išžudant gyventojus. VIII skyrių sudaro Teisėjų knyga, pasakojanti apie dviejų šimtmečių kovą už tikėjimą Pažado žemėje. IX skyrius pavadintas Izraeliu ir Dovydo sostu. Dovydo sūnaus Saliamono valdymas atnešė Izraeliui taiką ir gerovę. X skyriuje rašoma apie mesianizmą - Dievo karalystę istorijoje arba Dievo planą žmonijai išganyti.

"Raktą į Senąjį Testamentą" kun.Liubinas vertino kaip Šv.Rašto pristatymą mūsų laikų kalba mūsų laikų sąvokomis. Parašytas gyva ir gražia kalba. Vertingas įnašas į relig. literatūrą.

Šeštadienio vakaras buvo skirtas dainai. Vokiškų ir lietuviškų dainų koncertą davė žymioji operos solistė Lilija Šukytė iš Mūncheno, palydint prof.dr.Vyteniui Vasylionui. Pirmuoju išėjimu padainavo po ketvertą Franz Schubert ir Johannes Brahms kūrinijų. Po pertraukos apie šimto klausytojų širdis užvaldė, nuotaikiai atlikdama po porą B. Dvariono, Vyt.Klovos, Vl.Jakubėno bei Kazio V.Banaičio ir trejetą J.Gruodžio liet.liaudies ir mūsų poetų dainų. Kai auditorija ilgai prašė dar, padainavo - Ne margi sakalėliai ir... maloniam atsisveikinimui - Gute Nacht. Salė buvo išpuošta gėlėmis. Jomis apdovanota ir solistė.

Šeštadienį (rugpj.4) po pusryčių apie pusę Stud.savaitės dalyvių turistiniu autobusu išvyko ištisos dienos kelionei į Chiemensee ežerą lankyti jo gražiųjų salų su pilimis.

Vakare, kartu su grįžusiais iš iškylos, visi susirinko į koncertų salę TĖVYNĖS VALANDELĖS. Ją šiemet suorganizavo ir dalyvavo programos atlikime Eglė Juodvalkė iš Mūncheno. Pasirodė jauni brandūs talentai. Po Eglės įvedamojo žodžio Jolanta Vaičaitytė iš Paryžiaus dainavo Dalius Sokaitės eilėraščius savo sukurta muzika, prisitardama gitara. Stud.Kęstutis Ivinskis, irgi prisitardamas gitara, perteikė Bern.Brazdžionio kūrinėlį pagal Maironio baladę. Vasario 16 gimnazijos mokytoja Daiva Markelytė, deklamuodama Mykolaičio-Putino baladę apie Žilviną ir Eglę, pasirodė sugebanti gerai įsijausti į kūrėjo mintį ir ją raiškiai perteikti klausytojams.

Vincas Natkevičius, M.A., plačiai aptarė Eglės Juodavalkės naująjį eilėraščių rinkinį Pas ką žiedas žydi?, darydamas išvadą, kad poetė drąsiai žengia naujosios lirikos keliu, prisistatydama kaip viena geriausių jos kūrėjų. Stud.Kęst.Ivinskis melodeklamacija, prisitardamas gitara, perteikė E.Juodavalkės "Marcelės pasaulį" iš ką tik aptartos knygos, ir po J.Vaičaitytės daina išreikšto J.Strelkūno "Varpo kėlimo" - dar ir Ant.Gustaičio satyrą Laiškas iš anapus. Visi nuotaikiai sugiedojo Lietuva brangi. Įteiktos gėlės, daug fotografuotasi.

Paskutinė XXXI Europos liet.stud.savaitės diena (rugpj.5) pradėta iškilmingomis pamaldomis. Šv.mišias aukojo vysk.Antanas Deksnys su tėvu T.Ereminu ir kun.J.Dėdinu. Pamoksle dėkojo vyskupas Savaitės rengėjams už kasdieninių pamaldų suorganizavimą. To sekmadienio evangelijoje buvo kalbama apie duonos padauginimo stebuklą. Alksta žmogaus dvasia, alksta ir kūnas. Abu turi būti pasotinti. Šioje Stud.savaitėje mūsų kūnas ir dvasia gavo pakankamai maisto.

Tuoj po pamaldų visi susirinko baigiamojo posėdžio - įvertinti šią Stud.savaitę, nustatyti ateinančių metų Stud.savaitės laiką bei vietą ir išrinkti jos organizatorius. Pirmiausia priimta ši rezoliucija-pareiškimas: "XXXI-sios Europos lietuviškųjų studijų savaitės dalyviai, susirinkę iš 10-ties Vakarų Europos ir užjūrio šalių Augsburgio mieste, Bavarijoje, šiais Lietuvos globėjo šv.Kazimiero jubiliejiniais metais sveikina visus lietuvius tėvynėje Lietuvoje ir visame pasaulyje, linkėdami ištvėrmės ir stiprybės teisingoje kovoje už mūsų tautos laisvę ir žmogaus teises. Mūsų mintys ypač su tais, kurie šiandien dėl to kenčia kalėjimuose ir yra pavojuje. Prisiminę pabaltiečių didžiojo egzodo keturiasdešimtmetį, reiškiamo ypatingą padėką tiems vokiečių tautos žmonėms, kurie ištiesė pagalbos ranką lietuviams pabėgėliams, taipgi visų tautų žmonėms, kurie praeityje rėmė ir šiandien remia Lietuvos ir Pabaltijo tautų laisvės reikalą, padeda ginti jos teises ir skriaudžiamuosius. Puoselėdami pilnutinės demokratijos viltis ir siekius, Savaitės dalyviai reiškia gilią pagarbą visiems, kurie šiandien gina lietuvių žmogaus orumą priespaudos sąlygomis, nevartodami smurto, ar panaudoja laisvojo pasaulio galimybes Lietuvos ir lietuvių labui".

Moderatorius V.Natkevičius pranešė, kad Liet.studijų savaitės ruošimas ir pravedimas buvo kolektyvus darbas ir apžvelgė jų eigą. Išklausus įvairių pastabų bei padėkų, priimtas tėvo T.Eremino siūlymas ateinančią, t.y. XXXII Europos liet.studijų savaitę rengti 1985 rugpjūčio 11 - 18 Italijoje netoli Gardos ežero ir Veronos, kur tuo laiku vyksta operos festivalis. Programos organizatoriais-moderatoriais išrinkti: Lietuvių kultūros instituto vedėjas Vincas Bartusevičius, M.A., dr.Kešutis Girnius iš Muncheno ir stud.Kešutis Ivinskis iš Bonnos su teise pasikviesti ir daugiau talkininkų. Techniškais organizatoriais pakviesti stud.Jūratė Barasaitė ir Raimonda Šreifeldaitė. Meninę programą paruoš poetė Eglė Juodvalkė iš Muncheno. XXXIII-ji Europos liet.stud.savaitė numatyta Innsbrucke, Austrijoje. Sugiedotas tautos himnas.

----- xXx -----

R e m k i m e L i t u a n i s t i k o s k a t e d r a

Jau įsteigta ir nuo šio rudens pradeda veikti Lituanistikos katedra Illinois universitete JAV-bėse. Praėjusiais metais įmokėta pradinė 200.000 dol.suma. Šiomet vėl reikės mokėti 100.000 dol. Iš viso reikės sutelkti 600.000 dol. Katedros vedėju paskirtas prof.dr.Bronius Vaškėlis iš Filadelfijos. Registruojami studentai. Tai visos mūsų išeivijos institucija. Vokietijos lietuviai prie pirmosios ratos mokėjimo neprisidėjo. Vokietijos LB valdyba maloniai kviečia visus prisidėti prie tolesnių mokėjimų. Aukos siųsti: Volksbank Kreis Bergstrasse, 6840 Lampertheim; Lehrstuhl für Lituanistik, Konto Nr.8 9516 24; BLZ 509 914 00.

M I R U S I E J I

J o n a s MIKALAUSKAS, VLB Lübecko apylinkės narys, mirė 1984.VIII.23 Lebenstede. Palaidotas rugpj.31 Salgitter 1 Neuer Friedhof. Buvo gimęs 1922.III.14 Ožkabaliuose, Bartninkų valsč. Į Vokietiją atvyko 1944, bet sovietai jį pasivijo ir paėmė į kariuomenę, iš kurios pabėgo.Dirbo metalo liejykloje Prancūzijoje.Grįžęs į Vokietiją,apsigyveno Rendsburge,vedė,susilaukė dukters. Žmona mirusi.

J u r g i s PYRAGAS, Vokietijos LB narys, mirė 1984.VIII.24 Lübecke. Palaidotas rugsėjo 4 Lübecko Vorwerker Friedhof. Buvo gimęs 1912.VIII.31 Strelčiuose,Prienuų valsč. Po karo susirgo tbc. Pasveikęs gyveno Lübecke, uoliai dalyvaudamas lietuvių veikloje. Daug rašė į laikraščius.

N u m a t o m i r e n g i n i a i

Spalio 6-tą 15 val. IŠKILMINGOS PAMALDOS Kėlno katedroje už Persekiojamą Bažnyčią ir šv.Kazimiero 500 m. sukakties minėjimas.Šv.mišias aukos vysk.Klaus Dick ir vysk.Antanas Deksnys. Renkamasi 14 val.Maternus-Haus Kardinal-Frings-Str.1 (netoli katedros). Iš čia organizuotai bus einama į pamaldas. Moterys prašomos apsirengti tautiniais drabužiais. Po pamaldų irgi Maternus-Haus bus paskaita,meninė programa, dalyvaujant Vasario 16 gimnazijai, bendra vakarienė, šokiai. Kviečiami visi kuo gausiausiai dalyvauti. Vietos pakaks - salėje telpa 500.

Spalio 19-21 - Lietuvių kultūros instituto suvažiavimas Romuvoje. Bus skaitomos 3 viešos paskaitos, kurių pasiklaudyti kviečiami visi. Spalio 21 - LKI metinis narių susirinkimas.

Spalio 26-28 - Vokietijos LB darbuotojų suvažiavimas Romuvoje. Posėdžiai spalio 27. Pranešimus pateiks: J.Sabas - LB įsikūrimas, dabartinė padėtis ir ateities perspektyvos; V.Bartusevičius - Europos kraštų LB bendradarbiavimas; J.Lukošius - Prasmė priklaudyti LB. Vakare - Vasario 16 gimnazijos mokinių meninė programa, linksmas pobūvis. Spalio 28 - uždarymas.

1985 vasario 23 - Vasario 16 minėjimas su plačia programa Hüttenfeldo Bürgerhause. Pagrindinę kalbą pasakys dr.Otto von Habsburg. Šokiams gros geras orkestras. Veiks bufetas.

=====

Vokietijos LB Valdyba, 6840 Lampertheim 4. Tel. 06256-322
Bankverbindung: Deutsche Bank 6940 Weinheim, Konto-Nr.58 17978

BLZ 670 700 10